

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา
จังหวัดอุตรดิตถ์

**Agricultural Extension Needs of Cashew Nut Farmers in Thapla District
Uttaradit Province**

พันธุรัฐ สิทธิปรี (Phantarat Sithiparu)* จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlitong) **

บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Kaewwan) ***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (2) การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน (3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร (4) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร

ประชากรในการศึกษานี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3,036 ราย ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 ราย โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 52.67 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีรายได้จากการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 14,525.92 บาทต่อปี เกษตรกรปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 6.74 ไร่ ซึ่งร้อยละ 51.0 ปลูกพันธุ์พื้นเมือง เกษตรกรร้อยละ 52.7 จำหน่ายผลผลิตเองให้กับกลุ่มแปรรูปมะม่วงหิมพานต์ภายในหมู่บ้าน ร้อยละ 43.1 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์จากเพื่อนบ้าน และจากประสบการณ์ของตนเอง (2) เกษตรกรมีการปฏิบัติในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ และได้มาตรฐานในระดับปานกลาง (3) เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ในระดับปานกลาง (4) เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก ประเด็นเนื้อหาที่มีความต้องการมากที่สุด คือ การคัดเลือกพันธุ์ สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม คือ คู่มือ วิธีการส่งเสริม คือ การฝึกปฏิบัติ ความต้องการสนับสนุนภายหลังการฝึกอบรม คือ ด้านการตลาด (5) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือ การขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตร

คำสำคัญ: ความต้องการ การส่งเสริมการเกษตร มะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช phantarat.sit@stou.ac.th

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช jinda.khl@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.keo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the personal , economic and social factors of farmers who grew cashew nut in Thapla District, Uttaradit Province. (2) the cashew nut production practiced for quality and standard. (3) the cashew nut production knowledge (4) the farmers' need for agricultural extension (5) problems and suggestions of cashew nut farmers.

Populations used for this research were 3,036 farmers who grew cashew nut in Thapla District, Uttaradit Province. The study was done by sampling 354 farmers with simple random sampling. Data collected by structured interview and analyzed with statistic computer program; frequency, percentage, minimum, maximum, mean and standard deviation.

The result showed that (1) the farmers who grew cashew nut was female. They were 53.67 years old on average and most farmers were graduated formal education. They were also wage labourers. They had average income 14,525.92 bath per year. They had areas were 6.74 rais on average. 51.0 % planted native species of cashew nut. They sold cashew nut goods to cashew nut processing group in them village. 43.1% had co-operative member. The cashew nut information also received from neighbor and practice experience. (2) The cashew nut farmers had practiced for good quality and standard in middle level. (3) The farmers had cashew nut farming knowledge in middle level. (4) The cashew nut farmers need for agricultural extension in highly level, Issues that farmers need most was the selection. Guide is used to promote and the practice is a way to promote. The supported after the training was the marketing. (5) The farmers had problem to produce at a high level by cashew farmers most problem issues was the shortage of water resources in agriculture.

Keywords: Needs, Agricultural Extension, Cashew Nut, Thapla District, Uttaradit Province

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช phantarat.sit@stou.ac.th

** รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช jinda.khl@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.keo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

บทนำ

อำเภอท่าปลา เป็นอำเภอที่มีเนื้อที่มากที่สุดของจังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นแหล่งอารยธรรม และอดีตดินแดน ล้านนาตะวันออก มีพื้นที่ 1,681.445 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 1,050,625 ไร่) ลักษณะส่วนใหญ่เป็นที่ราบ อยู่ระหว่างเนินเขาและภูเขา มีอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์อยู่ตอนกลางเป็นพื้นที่แหล่งน้ำ 284.8 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภออยู่ในการดูแลของนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน เขตอุทยานแห่งชาติลำน้ำน่าน เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า และเขตป่าสงวนแห่งชาติ (อำเภอท่าปลา,ออนไลน์) เมื่อปี พ.ศ. 2513 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทานได้เปิดโครงการพัฒนาลุ่มน้ำน่าน และก่อสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ ทำให้พื้นที่อำเภอบางส่วนกลายเป็นอ่างเก็บน้ำ ราษฎรต้องอพยพออกมามหาวิทยาลัยราชภัฏใหม่ บนพื้นที่จัดสรรของนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการประกอบอาชีพของราษฎร เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เนินเขา ดินเป็นดินลูกรัง น้ำเพื่อการเกษตรมีไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถปลูกพืชชนิดอื่นๆได้ แต่มะม่วงหิมพานต์เป็นไม้ยืนต้นที่สามารถขึ้นได้บนพื้นที่เช่นนี้ จึงได้มีการส่งเสริมให้ราษฎรปลูกมะม่วงหิมพานต์ เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งด้านการผลิต และการตลาด ปัจจุบันมีการปลูกมะม่วงหิมพานต์เพิ่มมากขึ้นในพื้นที่อำเภอท่าปลา ซึ่งนับว่ามะม่วงหิมพานต์เป็นพืชที่สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรเจ้าของสวนได้เป็นอย่างดี จากนั้นจึงเกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ จัดตั้งเป็นกลุ่มสมาชิก กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแปรรูป เพื่อสร้างอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ปัจจุบันมีเกษตรกรปลูกมะม่วงหิมพานต์ จำนวน 3,036 ราย ในพื้นที่กว่า 20,000 ไร่ และมีพื้นที่เก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้วถึง 10,000 ไร่ คิดเป็นผลผลิตทั้งหมดประมาณ 5,000 ตัน ซึ่งถ้ากะเทาะเมล็ดแล้วจะได้ประมาณ 1,000-1,300 ตัน ผลผลิตมะม่วงหิมพานต์ต่อ 1 ไร่ จะได้เมล็ดทั้งเปลือกประมาณ 400 – 600 กิโลกรัม ราคาขายเมล็ดทั้งเปลือก กิโลกรัมละ 25 – 30 บาท (สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่,ออนไลน์) แสดงให้เห็นว่า มะม่วงหิมพานต์เป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรผู้ปลูกได้เป็นอย่างดี จึงควรมีการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้มีการบริหารจัดการการผลิตมะม่วงหิมพานต์ให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรแต่ละรายมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันออกไป บางรายประสบผลสำเร็จ บางรายไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยที่ต่างกัน เมื่อเกษตรกรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตที่ดีแล้ว ก็จะทำให้ผลผลิตมะม่วงหิมพานต์มีคุณภาพและได้มาตรฐาน เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถแข่งขันกับตลาดภายนอกได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้ทำการศึกษาในเรื่อง ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผน พัฒนาส่งเสริม ให้การสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้เกษตรกรที่เพาะปลูกมะม่วงหิมพานต์ สามารถลดต้นทุนการผลิต รู้จักวิธีการคัดเลือกพันธุ์ การขยายพันธุ์ การปลูก การบำรุงดูแลรักษาต้นมะม่วงหิมพานต์ ในระยะการเจริญเติบโตต่างๆ การเก็บผลผลิตอย่างถูกวิธี และการแปรรูปผลผลิต มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ เป็นเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน
3. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3,036 ราย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจากสูตรของ Taro Yamane โดยยอมให้มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 ราย การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากรายชื่อเกษตรกรในแต่ละตำบลที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 ส่วนคือ (1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ (2) การปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน (3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกร (4) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร การทดสอบความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่าง 20 ราย เกี่ยวกับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.67 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีประสบการณ์ในการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 8.49 ปี
2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้จากการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 14,525.92 บาทต่อปี ต้นทุนการปลูกเฉลี่ย 3,488.53 บาทต่อปี ส่วนใหญ่ไม่ได้กู้เงินเพื่อการปลูกมะม่วงหิมพานต์ มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.37 คน โดยมีการใช้แรงงานทางการเกษตรในครัวเรือนสำหรับการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 2.14 คน เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 12.36 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ของตนเอง โดยมีพื้นที่ปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 6.74 ไร่ จำนวนต้นมะม่วงหิมพานต์ที่ปลูกเฉลี่ย 210.57 ต้น ส่วนใหญ่ปลูกมะม่วงหิมพานต์พันธุ์พื้นเมือง และทำการเพาะพันธุ์เอง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เกษตรกรร้อยละ 52.7 จะนำผลผลิตที่ได้ไปขายเองให้กับกลุ่มที่ทำการแปรรูปภายในหมู่บ้าน ร้อยละ 43.2 จะขายให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งจะมารับซื้อที่สวน และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทำการแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์

3. ปัจจัยทางสังคมของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 43.1 เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมการประชุม ฝึกอบรมสัมมนา และศึกษาดูงานด้านการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 53.7 ได้รับข้อมูลข่าวสารของชุมชนจากหอกระจายข่าว และร้อยละ 48.0 มีวิทยุโทรทัศน์ในครัวเรือน ด้านการรับข้อมูลข่าวสารการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกรด้านๆ เกษตรกรได้รับข้อมูลเรื่อง พันธุ์ การแปรรูป และการจำหน่าย จากเพื่อนบ้าน ส่วนข้อมูลด้าน การปลูก การบำรุงดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยว เกษตรกรเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง มากกว่าแหล่งข้อมูลอื่นๆ

4. ด้านการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เกษตรกรมีการปฏิบัติในประเด็นด้านต่างๆ ของการผลิตมะม่วงหิมพานต์เพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐานในระดับปานกลาง โดยประเด็นที่เกษตรกรมีการปฏิบัติมากที่สุด คือ การเก็บเกี่ยวผลผลิต ซึ่งเมื่อผลแก่เต็มที่แล้วร่วงหล่น เกษตรกรจึงจะเก็บเกี่ยวผลเอากิ่งที่ไม่เก็บบนต้น เพราะจะได้เมล็ดอ่อนที่ไม่แก่เต็มที่ รongลงมา คือ เมื่อเก็บผลมาแล้วจะบิดเมล็ดออกจากผลทันที เพื่อป้องกันเชื้อราเข้าทำลายเมล็ด และนำเมล็ดไปตากแดดประมาณ 2-3 วัน ให้เมล็ดแห้งสนิท เพื่อเก็บไว้ได้นาน โดยไม่เน่าเสียจึงเก็บใส่กระสอบ ส่วนประเด็นที่เกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด คือ เมื่อต้นอ่อนอายุ 6-8 สัปดาห์ เกษตรกรจึงจะนำดินอ่อนที่เพาะย้ายปลูกลงในแปลง

5. ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ของเกษตรกร เกษตรกรร้อยละ 42.9 มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ในระดับปานกลาง โดยได้คะแนนอยู่ในช่วง 9 – 12 คะแนน เกษตรกรตอบได้คะแนนสูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 5 คะแนน และพบว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เฉลี่ย 12.32 คะแนน ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยประเด็นคำถามที่เกษตรกรตอบถูกมากที่สุด คือ มะม่วงหิมพานต์เป็นพืชที่ทนแล้ง ปลูกง่าย เจริญเติบโตเร็ว ดูแลง่าย ขึ้นได้ในดินแทบทุกชนิดที่ระบายน้ำดี ส่วนประเด็นคำถามที่เกษตรกรตอบถูกน้อยที่สุด คือ การคัดเลือกพันธุ์ ต้องเป็นพันธุ์ที่เมล็ดใหญ่ จำนวนเมล็ดต้องมากกว่า 150 เมล็ด/กิโลกรัม (คำตอบที่ถูกต้อง คือ เมล็ดต้องน้อยกว่า 150 เมล็ด/กิโลกรัม)

6. ระดับความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตร ด้านเนื้อหาวิชาการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เกษตรกรให้ความสำคัญกับ พันธุ์ การแปรรูป การปลูก การเก็บเกี่ยว และการบำรุงดูแลรักษา ตามลำดับ สื่อที่ใช้ในการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ คู่มือ เอกสารวิชาการ แผ่นพับ โปสเตอร์ วิชาการ วิดีโอ และคอมพิวเตอร์ ตามลำดับ สำหรับวิธีการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เกษตรกรให้ความสำคัญกับ การฝึกปฏิบัติ การสาธิต การบรรยาย การทัศนศึกษาดูงาน และการอภิปรายกลุ่ม ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3
The 3rd STOU Graduate Research Conference

ด้านการสนับสนุนภายหลังการส่งเสริม โดยภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุน ภายหลังการส่งเสริมการเกษตรในระดับมาก โดยประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนในระดับมากที่สุด คือ ด้านการตลาด ประเด็นที่ต้องการในระดับมาก คือ การส่งเสริมการเกษตร การให้บริการเอกสารแนะนำ และ ปัจจัยการผลิต ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความต้องการ การสนับสนุนภายหลังการส่งเสริม

(n=354)

ประเด็น	ระดับความต้องการ					$\bar{X}$ (S.D)	ความหมาย
	5	4	3	2	1		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ปัจจัยการผลิต						3.95	มาก
ประธานแหล่งเงินทุน	108 (30.5)	106 (29.9)	124 (35.0)	10 (2.8)	6 (1.7)	3.85 (0.95)	มาก
ประธานแหล่งปัจจัย การผลิต	136 (38.4)	115 (32.5)	92 (26.0)	6 (1.7)	5 (1.4)	4.05 (0.92)	มาก
2. การตลาด						4.27	มากที่สุด
การประชาสัมพันธ์	199 (56.2)	74 (20.9)	74 (20.9)	1 (0.3)	6 (1.7)	4.30 (0.92)	มากที่สุด
การจัดตั้งกลุ่ม	143 (40.4)	110 (31.1)	88 (24.9)	7 (2.0)	6 (1.7)	4.06 (0.94)	มาก
การวางแผนการผลิต และการตลาด	195 (55.1)	77 (21.8)	76 (21.5)	5 (1.4)	1 (0.3)	4.30 (0.87)	มากที่สุด
ประกันราคาผลผลิต	231 (65.3)	57 (16.1)	59 (16.7)	1 (0.3)	6 (1.7)	4.43 (0.90)	มากที่สุด
3.ส่งเสริมการเกษตร						4.11	มาก
การให้คำแนะนำแก่ เกษตรกร	156 (44.1)	99 (28.0)	93 (26.3)	5 (1.4)	1 (0.3)	4.14 (0.88)	มาก
การจัดฝึกอบรมให้ ความรู้เพิ่มเติม	143 (40.4)	109 (30.8)	94 (26.6)	2 (0.6)	6 (1.7)	4.08 (0.92)	มาก
4. การให้บริการ						3.98	มาก
เอกสารคำแนะนำ	135 (38.1)	105 (29.7)	94 (26.6)	13 (3.7)	7 (2.0)	3.98 (0.99)	มาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

7. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร ด้านพันธุ์ เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ประเด็น เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ เกษตรกรขาดความรู้ด้านการคัดเลือกพันธุ์ ไม่มีการปรับเปลี่ยนสายพันธุ์ หรือปรับปรุงพันธุ์ เกษตรกรขาดความรู้ด้านการขยายพันธุ์ และพันธุ์ที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่ (คะแนนเฉลี่ย 4.19, 4.02, 3.97 และ 3.76) จึงเสนอแนะให้มีการปรับปรุงพันธุ์ใหม่ขึ้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความรู้เรื่องพันธุ์มะม่วงหิมพานต์ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ การเจริญเติบโตดี ทนต่อโรคและแมลง เมล็ดใหญ่ และให้ผลผลิตต่อไร่สูง

ด้านการปลูก เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้ง 2 ประเด็น เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ขาดความรู้วิธีการปลูกที่ถูกต้อง และพื้นที่เพาะปลูกไม่เหมาะสม (คะแนนเฉลี่ย 3.97 และ 3.34)

ด้านการบำรุงดูแลรักษา เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำทางการเกษตร (คะแนนเฉลี่ย 4.36) และอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขาดความรู้การใส่ปุ๋ยสูตรต่างๆ ตามช่วงการเจริญเติบโตของต้นพืช ขาดความรู้ด้านการตัดแต่งกิ่ง ขาดความรู้ในการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช และขาดความรู้ในการป้องกันกำจัดโรคพืช (คะแนนเฉลี่ย 4.15, 3.89, 3.87 และ 3.83) จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยจัดหาแหล่งน้ำ เช่น การขุดบ่อกักเก็บน้ำ เพื่อใช้ในหน้าแล้ง

ด้านการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 2 ประเด็น เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรเร่งเก็บผลผลิต ทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพ และการเก็บรักษาไม่ถูกวิธี ทำให้เมล็ดเกิดเชื้อรา (คะแนนเฉลี่ย 2.82 และ 2.81) โดยให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีเจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่ต้องแก่เกษตรกร

ด้านการแปรรูป เกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทั้ง 3 ประเด็น เรียงลำดับตามค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ เกษตรกรขาดความรู้ด้านการแปรรูป กระบวนการผลิตหลายขั้นตอนยุ่งยาก และ ค่าใช้จ่ายสูง (คะแนนเฉลี่ย 3.83, 3.78 และ 3.72) จึงเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ให้กับเกษตรกรทั้งการแปรรูป และคุณค่าทางอาหารของมะม่วงหิมพานต์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 52.67 ปี และพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิชัย ปาประลิต (2547) ที่พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของ อำเภอท่าปลา เป็นพื้นที่เขา ดินลูกรัง ซึ่งเหมาะกับการปลูกมะม่วงหิมพานต์ และให้ผลตอบแทนสูงเมื่อเกษตรกรศึกษาจบระดับประถมศึกษาแล้ว ก็จะไม่มีศึกษาต่อเนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น ต้องมาช่วยพ่อแม่ทำการเกษตร ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ และต้องหาเงินมาเลี้ยงชีพ จึงมาปลูกมะม่วงหิมพานต์กันอย่างแพร่หลาย และยึดเป็นอาชีพหนึ่งทางการเกษตร โดยมีเกษตรกรร้อยละ 49.9 ปลูกมะม่วงหิมพานต์เป็นอาชีพหลัก เนื่องจากมีโครงการส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกมะม่วงหิมพานต์ จากเขื่อนสิริกิติ์ และจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในพื้นที่ของตนเอง และส่วนใหญ่ไม่ได้จ้างแรงงานในการปลูก เนื่องจากการปลูกมะม่วงมีการดูแลรักษาต้องใช้แรงงานในครอบครัวเป็นผู้ดูแล โดยใช้แรงงานประมาณ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

2 คน เกษตรกรส่วนใหญ่จึงไม่ได้กู้เงินในการปลูกมะม่วงหิมพานต์ และพบว่ามีต้นทุนการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ยเพียง 3,488.53 บาทต่อปี เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกมะม่วงหิมพานต์เฉลี่ย 14,525.92 บาทต่อปี และจากการศึกษาของพิชัย ปาประสิทธิ์ (2547) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้จากการเกษตรอยู่ระหว่าง 300-10,000 บาทต่อปี เนื่องจากปัจจุบันมีเกษตรกรสนใจการปลูกมะม่วงหิมพานต์เพิ่มขึ้น และพบว่ามีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ในเขตพื้นที่อำเภอท่าปลา ในปีการเพาะปลูกปี 2555 ถึง 3,036 คน จึงทำให้ผลผลิตมะม่วงหิมพานต์ มีจำนวนมากขึ้น และทำให้เกิดการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมขายเองให้กับกลุ่มแปรรูปในหมู่บ้าน มีบางส่วนนิยมขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ เพราะสะดวกไม่ต้องขนย้าย ด้านข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เกษตรกรจะได้รับจากเพื่อนบ้าน และจากประสบการณ์ของตนเอง ทำให้เกิดปัญหาการผลิตมะม่วงหิมพานต์ ที่ไม่ได้คุณภาพ เมล็ดมีขนาดเล็ก ทำให้ได้ราคาไม่ดี ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงต้องเร่งในการส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตรให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกร ให้มีประสิทธิภาพ เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมะม่วงหิมพานต์พันธุ์พื้นเมือง อาจเป็นเพราะเป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ ให้ผลผลิตมากที่สุด และการดูแลรักษาน้อย แต่มีข้อเสียคือ ผลมีขนาดเล็ก ซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของตลาด และราคาถูก เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ทำการแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ อาจเป็นเพราะขาดความรู้ ขาดอุปกรณ์ในการแปรรูป และมีค่าใช้จ่ายสูง

การปฏิบัติของเกษตรกร เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยภาพรวมเกษตรกรมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง แต่ก็ยังคงมีบางประเด็นที่เกษตรกรยังคงมีการปฏิบัติน้อย เช่น เมื่อต้นอ่อนอายุ 6-8 สัปดาห์ จึงนำต้นอ่อนที่เพาะย้ายปลูกลงในแปลง และเมื่อมะม่วงหิมพานต์มี อายุ 7 ปีขึ้นไป ใช้ปุ๋ยสูตร 13-13-21 ใส่ในอัตรา 2-3 กก./ต้น อายุ 3 ปี ใช้ปุ๋ยสูตร 12-24-12 ใส่ในอัตรา 1 กก./ต้น อายุ 1-2 ปี ใช้ปุ๋ยสูตร 12-24-12 ใส่ในอัตรา 300-800 กรัม/ต้น แบ่งใส่ 4 ครั้ง ครั้งละเท่า ๆ กัน โดยหว่านให้สม่ำเสมอรอบทรงพุ่ม ห่างจากต้น 30 ซม. แล้วพรวนดินกลับ ซึ่งเป็นการปฏิบัติในขั้นตอนการผลิตที่มีความสำคัญซึ่งมีผลต่อคุณภาพ มีเกษตรกรปฏิบัติไม่ถึงกึ่งหนึ่ง ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญต่อการพัฒนาการเจริญเติบโตของพืช และการให้ผลผลิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้เรื่องการผลิตมะม่วงหิมพานต์อยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์ ต้องเป็นพันธุ์ที่เมล็ดใหญ่ และจำนวนเมล็ดต้องน้อยกว่า 150 เมล็ด/กิโลกรัม จากการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่รู้ว่าการคัดพันธุ์ต้องคัดเมล็ดที่ใหญ่เท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเมล็ด ว่าจะต้องมีจำนวนเท่าไร และต้องมีขนาดน้ำหนักของเมล็ดมะม่วงหิมพานต์เท่าไร เรื่องการตัดแต่งกิ่ง ควรตัดแต่งให้เหลือลำต้นเพียงลำเดียว เกษตรกรร้อยละ 69.2 ไม่รู้ในเรื่องดังกล่าว จากการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกร ส่วนใหญ่จะไม่ตัดแต่งกิ่ง โดยปล่อยให้กิ่งก้านแผ่ขยายไปเองตามธรรมชาติ หรือไม่ก็ตัดออกบ้างเพียงบางส่วนเท่านั้น เรื่องการย้ายกล้างแปลงปลูก เมื่อเพาะเมล็ดได้ต้นอ่อน อายุ 2 - 3 สัปดาห์ จึงนำมาปลูกลงในแปลง เกษตรกรร้อยละ 61 ขาดความรู้ในเรื่องดังกล่าว จากการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะคิดว่าถ้าต้นกล้าตั้งตัวได้ ก็จะย้ายลงแปลงปลูกทันที โดยไม่ได้คำนึงถึงระยะเวลาในการย้ายกล้างปลูก เรื่องการนำเมล็ดมาเพาะเพาะ ก่อนนำเมล็ดมาเพาะจะนิยมนำเมล็ดมาต้มก่อน แล้วนำไปตากแดด จะทำให้การเพาะง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชาฟินี ลาเต๊ะ และคณะ(2552) วิธีที่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

นิยมทำการกำกัใช้วิธีต้มเมล็ดในน้ำเดือดประมาณ 30 นาที แล้วนำมาตากแดดประมาณ 1-2 แดด ให้เมล็ดมีความชื้นเหลือประมาณร้อยละ 9 ซึ่งเหมาะสมที่จะนำมากะเทาะต่อไป ซึ่งเกษตรกรร้อยละ 50.0 ไม่รู้ในเรื่องดังกล่าว จากการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกรบางส่วนจะไม่นำเมล็ดไปต้ม โดยจะนำเมล็ดไปตากแดดแล้วกะเทาะทันที เรื่องการใส่ปุ๋ยเคมี ควรใส่ปีละ 2 ครั้ง ครั้งแรกใส่ต้นฤดูฝน ครั้งที่ 2 ประมาณปลายเดือนกันยายน – ธันวาคม เกษตรกรร้อยละ 40.7 ไม่รู้ในเรื่องดังกล่าว จากการสัมภาษณ์พบว่า เกษตรกรจะไม่ใส่ปุ๋ยเคมี หรือใส่บ้างเพียงปีละครั้งเท่านั้น

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเกษตร การผลิตมะม่วงหิมพานต์ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็นพบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเกษตร การผลิตมะม่วงหิมพานต์ ดังนี้ เรื่องการคัดเลือกพันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเกษตรในเรื่องนี้มากที่สุด เนื่องจากเกษตรกรยังขาดความรู้เกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ และพบว่าเกษตรกรมีความต้องการได้พันธุ์เมล็ดมะม่วงหิมพานต์ที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เพราะเมื่อเปรียบเทียบกับมะม่วงหิมพานต์จากแหล่งอื่น พบว่าพันธุ์มะม่วงหิมพานต์ที่ปลูกอยู่มีขนาดเล็กและราคาถูก เรื่องการบรรจุภัณฑ์ พบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญกับการบรรจุภัณฑ์มาก เพราะทำให้ผลผลิตมะม่วงหิมพานต์มีคุณภาพและได้มาตรฐาน แต่เกษตรกรยังขาดความรู้ในเรื่องการบรรจุภัณฑ์ค่อนข้างมาก ดังนั้นควรส่งเสริมเรื่องการบรรจุภัณฑ์ เรื่องการขยายพันธุ์ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการเกษตรในเรื่องนี้มากเช่นกัน เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรขยายพันธุ์ โดยการเพาะเมล็ดเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการขยายพันธุ์ยังมีอีกหลายวิธี ดังนั้นเจ้าหน้าที่จึงควรส่งเสริมเรื่องการขยายพันธุ์ในรูปแบบอื่นๆ เป็นทางเลือกแก่เกษตรกร เรื่องการให้ปุ๋ยพบว่า เกษตรกรต้องการทราบวิธีการใช้ปุ๋ยเคมีที่เหมาะสมในการบำรุงดินมะม่วงหิมพานต์ในระยะการเจริญเติบโตในช่วงต่างๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาด เรื่องการแปรรูปเมล็ดมะม่วงหิมพานต์ พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้เกี่ยวกับการแปรรูป เพราะปัจจุบันยังขาดทั้งความรู้และอุปกรณ์ในการแปรรูป เรื่องการเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษา พบว่า เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวมะม่วงหิมพานต์ ผลผลิตออกมาก และบางครั้งขายไม่ทันทำให้ผลผลิตบางส่วนเสียหาย เรื่องการตัดแต่งกิ่ง พบว่า เกษตรกรให้ความสำคัญกับการตัดแต่งกิ่งมาก เนื่องจากการตัดแต่งกิ่งทำให้ผลผลิตมีคุณภาพดี และเก็บเกี่ยวง่าย เรื่องการป้องกันกำจัดโรคและกำจัดแมลงศัตรูของมะม่วงหิมพานต์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องโรคเน่าโดยเฉพาะช่วงกำลังให้ผลผลิต ทำให้ผลเน่าเสียหาย ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้

ส่วนสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมเกษตรกร ด้านพันธุ์ วิธีการปลูก การเก็บเกี่ยว และการแปรรูป เกษตรกรมีความต้องการสื่อที่ใช้ในการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ คู่มือ เนื่องจากเมื่ออบรมเสร็จแล้ว ถ้าไม่เข้าใจสามารถที่จะเปิดคู่มือศึกษาเพิ่มเติมได้ ซึ่งในคู่มือจะบรรยายละเอียด และขั้นตอนต่างๆ ไว้ได้ชัดเจน

สำหรับวิธีการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ วิธีการฝึกปฏิบัติ เนื่องจากเกษตรกรได้ทดลองและฝึกปฏิบัติจริง

ด้านการสนับสนุนภายหลังการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การประกันราคาผลผลิต เนื่องจากราคาผลผลิตที่มีความไม่แน่นอน จึงมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยในเรื่องราคาผลผลิต สำหรับการสนับสนุนภายหลังการส่งเสริม เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก คือ การประสานแหล่งปัจจัยการผลิต เพื่อหาแหล่งปัจจัยการผลิตที่ได้มาตรฐาน และราคาถูก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหามาก เมื่อพิจารณาแต่ละประเด็น พบว่า เกษตรกรมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำมากที่สุด ปัญหาที่พบคือ เกษตรกรไม่มีแหล่งน้ำ เพื่อที่จะนำมาบำรุงดูแลรักษาต้นมะม่วงหิมพานต์ โดยเฉพาะในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งเป็นช่วงที่กำลังให้ผลผลิต ทำให้ได้ผลผลิตไม่เต็มที่ ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน เกษตรกรมีการปฏิบัติน้อยในด้านการย้ายกล้าลงปลูก และการจัดการให้ปุ๋ยในช่วงระยะการเจริญเติบโตต่างๆ ทำให้ต้นไม่สมบูรณ์ และผลผลิตไม่ได้คุณภาพ ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ มีการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูก การบำรุงดูแลรักษาที่ถูกต้อง และจัดทำแปลงสาธิต ให้เกษตรกรได้เห็นผลที่แตกต่างระหว่างแปลง และส่งเสริมการปลูกมะม่วงหิมพานต์ภายใต้ระบบ GAP เพื่อพัฒนาคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งมีการสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่ม หรือในรูปแบบของสหกรณ์การเกษตร เพื่อกำหนดผลผลิตเป็นจุดเดียว ทำให้สามารถต่อรองราคากับพ่อค้า และลดปัญหาการกดราคา หรือการรวมกลุ่มเพื่อการจัดระบบการจัดจำหน่ายตลาด และกำหนดราคาเอง พัฒนาระบบการขาย คัดคุณภาพ สร้างตราสินค้า และพัฒนาบรรจุภัณฑ์

1.2 ด้านความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เกษตรกรมีความรู้ในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์ ต้องเป็นพันธุ์ที่เมล็ดใหญ่ และจำนวนเมล็ดต่อน้อยกว่า 150 เมล็ด/กิโลกรัม เกษตรกรส่วนใหญ่รู้ว่าการคัดเลือกพันธุ์ ต้องคัดเมล็ดที่ใหญ่เท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงจำนวนเมล็ด จะต้องมีความหนาแน่นเท่าไร และต้องมีขนาดน้ำหนักของเมล็ดมะม่วงหิมพานต์เท่าไร เรื่องการตัดแต่งกิ่ง ควรตัดแต่งให้เหลือลำต้นเพียงลำเดียว พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ตัดแต่งกิ่ง โดยปล่อยให้กิ่งก้านแผ่ขยายไปเองตามธรรมชาติ หรือไม่ก็ตัดออกบ้างเพียงบางส่วนเท่านั้น จากประเด็นดังกล่าว ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น มีการส่งเสริมให้ความรู้ในด้านการปรับปรุงพันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์ ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และทำแปลงตัวอย่าง หรือจุดเรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตมะม่วงหิมพานต์เพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

1.3 จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตร เรื่องการคัดเลือกพันธุ์อยู่ในระดับมาก ดังนั้นควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับ การคัดเลือกพันธุ์ แก่เกษตรกรเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ที่มีอยู่ให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพและได้มาตรฐาน และเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการเกษตรด้านการแปรรูปอยู่ในระดับมาก มีปัญหาไม่สามารถขายผลผลิตที่มีขนาดเล็กและมีตำหนิ เกษตรกรส่วนใหญ่เริ่มขายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อที่สวน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาถูกกดราคา อีกทั้งมีการแปรรูปผลผลิตจากมะม่วงหิมพานต์เป็นส่วนน้อย ดังนั้นควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น จัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการแปรรูปมะม่วงหิมพานต์ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต สร้างเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ในพื้นที่ให้มากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งของอาชีพผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ มีความมั่นคง ยั่งยืนต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ. ครั้งที่ 3 The 3rd STOU Graduate Research Conference

1.4 จากผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำมากที่สุด ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการบริหารจัดการด้านแหล่งน้ำ มีการจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม หรือทำการขุดลอกร่องน้ำ ลำเหมือง ให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ในพื้นที่แล้ง และจากการที่เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องการปลูกมะม่วงหิมพานต์จากเพื่อนบ้านมากที่สุด ดังนั้นควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ดำเนินการจัดทำโครงการส่งเสริมการผลิตมะม่วงหิมพานต์แบบครบวงจร โดยการจัดทำสื่อคู่มือ และจัดอบรมส่งเสริมให้ความรู้แก่เกษตรกรโดยการฝึกปฏิบัติ หรือการทำแปลงสาธิต เพื่อเป็นแปลงตัวอย่างให้แก่เกษตรกร ใช้เป็นการแหล่งเรียนรู้ เรื่องการปลูกมะม่วงหิมพานต์ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยศึกษาพฤติกรรมของเกษตรกรแบบเจาะลึกในด้านการผลิตมะม่วงหิมพานต์ เพื่อให้ทราบปัญหาในการปฏิบัติงาน และหาแนวทางในการแก้ไข

2.2 ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงหิมพานต์ในพื้นที่อื่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 ควรทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี ในการผลิตมะม่วงหิมพานต์แบบใหม่ เพื่อให้การส่งเสริมการผลิตมะม่วงหิมพานต์ประสบผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

ชาฟีนิ ลาเต๊ะ และคณะ (2552) "กว่าจะเป็นเมล็ดมะม่วงหิมพานต์: กรณีศึกษาชุมชนปะการอ ตำบลสะบารัง อำเภอมือ จังหวัดปัตตานี" วารสารรัฐสมิแล 30, 1 (มกราคม-เมษายน): 30-37

ปรัชญา รัศมีธรรมวงศ์ (2550) การปลูกและขยายพันธุ์มะม่วงหิมพานต์ พืชเศรษฐกิจอนาคตสดใส

กรุงเทพมหานคร เพชรกระรัต

พิชัย ปาประสิทธิ์ (2547) "การปรับปรุงการผลิตและการตลาดมะม่วงหิมพานต์ของเกษตรกรในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์" วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ (2553) "มะม่วงหิมพานต์ พืชเศรษฐกิจทำรายได้ที่ท่าปลา จ.อุดรดิตถ์ ทำให้ผู้หญิงที่นี่ยอมมือไม่สวยไม่เป็นไรแต่ได้เงิน" คั่นคืนวันที่ 2 ธันวาคม 2555

จาก [http:// www.ndoae.doae.go.th](http://www.ndoae.doae.go.th)

"อำเภอท่าปลา" คั่นคืนวันที่ 2 ธันวาคม 2555 จาก [http:// th.wikipedia.org](http://th.wikipedia.org)